

Durys

– Danielius? Čia Nelė.

– Kas?

– Tavo buvusi žmona.

Jo ranka nuslysta nuo Dženi pečių.

– Karo?

– Jai viskas kuo puikiausiai. – Pauzė. – Atsiprašau už skambučių tokiu neįmanomu laiku. Niekaip neperprantame laiko skirtumo.

– Aš dar neatsiguliu. Taigi nesvarbu.

– Danai, skambinu dėl Antonio.

– O Dieve, ar jau viskas baigta?

– Ne, tik... Beje, aš pas Džeinę. Oksforde. Ji nori su tavim pakalbėti. – Jis tyli. – Ar girdi?

– Laikinai praradau amą.

– Ji paaiškins. Perduodu ragelį.

Jis žvilgteli į Dženi, prideda sau pirštą prie smilkinio lyg pistoletą. Ji žiūri į jį, jau nesijuokia, tada nuleidžia akis ir nusisuka į kambario vidurį.

– Danai?

– Džeine...

Jo balse keistas jausmų mišinys: šiluma ir nuoskauda, o labiausiai nuostaba. Ragelyje trumpa tyla.

– Baisiai nesmagu tau šitaip trukdyti. Kaip perkūnas iš giedro dangaus. – Ilgesnė tyla. – Ar girdi mane? – klausia ji.

– Matai, nė už ką nesitikėjau išgirsti tavo balso...

– Atleisk. Kaip gražu, jog per Karo perdavei žinutę.

– Apgailestauju, kad taip pavėluotai.

Jis tikisi atsako, bet ji vėl tyli. Jis įkliuvęs tarp dviejų praeičių: tos, kuri tebetvyro šiame kambaryje, ir labai tolimos; tarp

dviejų dalykų, kurių bijo labiausiai, – jausmingumo ir beprotiškumo.

– Kaip jis?

– Dabar ligoninėje. Čia, Oksforde.

– Jums visiems tokia nelaimė.

– Jau išmokome su tuo susitaikyti.

Vėl tylą, o jis karštligiškai bando suvokti, kodėl jį šitai užgriuvo.

– Galbūt čia, Amerikoje, esama kokių nors gydymo būdų, ir aš turėčiau...

– Deja, per vėlu. Jam jau niekas negali padėti. – Vėl pauzė. – Danai, aš visą savaitę kaupiau drąsą tau paskambinti. Net nežinau, kaip tai pasakyti, po visko, kas įvyko. – Ji vėl nutyla, paskui išdrožia: – Prieš mirtį jis nori tave pamatyti.

– Pamatyti mane?

– Baisu, tačiau taip. Nepaprastai nori. – Ir priduria: – Jam labai bloga. Tačiau protas šviesus.

Jis jaučiasi kaip žmogus, po kojomis pajutęs ne šaligatvį, o bedugnę.

– Džeine, užjaučiu iš visos širdies, bet visa tai... – Dabar jis gelbėjasi tylą. Prabyla stengdamasis, kad balsas neišduotų reikalavimo apsieiti be jo. – Dieve mano, jūs abu buvote teisūs. Aš jau seniai judviem atleidau. Pasakyk jam šitai pati. – Jai tylint priduria: – Juk jis tai turi galvoje?

– Taip... iš dalies.

– Suprask – aš iš visos širdies. Viską atleidžiu. Kiek tai priklauso nuo manęs.

– Jis labai prašė pasakyti, jog šis reikalas... nebaigtas.

– Bet, mieloji, aš... turiu galvoj... Na, ar negali pati jam pasakyti? Taip, kad patikėtų.

– Danai, tai ne užgaidas. Antraip nekvaršinėčiau tau galvos.

Ji laukia, kaip visada, kai klausimas užduotas, reikalavimai pareikšti. Ji visada spausdavo ne žodžiais, o tylėjimu.

– Ar negalėčiau jam paskambinti?

Stoja visiška tylą. Jis kelis kartus ištaria: „Alio?“ Pagaliau išgirsta pirmąjį balsą, Nelės, santūrų ir neutralų.

– Čia vėl aš.
– Kas atsitiko?
– Nieko... Luktelėk, kol kas ji negali kalbėti.
– Nele, ko, po velnių, iš manęs reikia? Aš pasisiūliau paskambinti į ligoninę.

– Deja, jis nori gyvai tave matyti.
– Bet kodėl, varge mano?
– Gerai nežinau. Tik tiek, kad apie nieką daugiau nekalba.
– Prieš išvykdamas prašiau Karo sužinoti, ar negaliu kuo padėti.
– Žinau. Man rodos, tai jo priešmirtinis noras. – Jis jaučia, kaip ji ieško protingo paaiškinimo. – Mes bandėme jį įtikinti, jog tau bus labai sunku tai padaryti. Bet jis kaip apsėstas šitos minties. Mačiau jį vakar vakare. Nemanyk, jog tai Džeinės užgaidas.

– Nesuprantu, kodėl nebuvo galima manęs bent iš anksto įspėti.

– Džeinė jam meluoja. Jis įsivaizduoja, kad ji bando su tavimi susisiekti. Bet ji nenorėjo tavęs painioti į šitą reikalą. Aš pati irgi ką tik įsivėliau. Tai aš priverčiau ją ką nors daryti. Kone visą naktį prasiginčijome. Taigi kaltink mane.

– Kiek jam dar duota laiko?

– Nedaug. Turiu galvoje ne vien mirtį, o kiek dar su juo bus galima normaliai susišnekėti. Iš Karo supratau, jog filmą baigėi.

– Maždaug. Bet ne tai svarbu.

– Na, žinoma. Neseniai „Express“ buvo įdėta jos nuotrauka. Sveikinu.

– Oi, liaukis.

Ramiu balsu ji sako:

– Jei manai, kad Džeinei ar man lengva matyti, kaip...

– Aš nesu visai be vaizduotės, Nele. Baikim šitas nesąmones.

Jo balsas skamba neįprastai – jame skausmas. Tyla. Tada, lyg įsitikinusi, kad senasis ginklas ir vėl neapvylė, ji prisidengia nairvumu:

– Atleisk, mes ne šantažuojame, o maldaujame.

– Visa tai jau sena pasaka.

– Tik ne Antoniui. Tačiau tavo valia, – pridūrė ji.

Jis dvejoja, svarsto žvelgdamas į Los Andželo centrą už šešių ar septynių mylių nuo čia; jaučia keistą išgąstį, tarsi atspindys lango stikle būtų jo paties priekaištauojanti dvasia; pasijunta lyg empirikas, susidūręs su antgamtiniu reiškiniu, nors galvoja ne apie duris, bet apie tykančius spąstus, apie grįžimą, gresiantį laisvės praradimu, kapstymąsi senoje praeityje ir mirtį – ne tik Antonio.

– Džeinė tebėra? Galima su ja pasikalbėti?

– Pala... Taip, gerai, duodu ragelį.

– Danai, atleisk, mes abi per daug susijaudinusios.

– Ką gi, Džeine, suprantu. Dabar paklausyk. Grįžk atgal tūkstantį metų. Prisimeni dieną, kai nusviedei į upę pilną butelį šampano? Kai paklausiau kodėl, tu atsakei, tiksliai neprisimenu žodžių, bet kažką, jog tau taip atrodė *teisinga*. Ar prisimeni?

– Lyg ir.

– Tada pamiršk visus tuos tylėjimo metus, kurie mudu skyrė. Visą pyktį. Išdavystę. Ir pasakyk man taip pat nuoširdžiai kaip tada – ar būtų negerai, jeigu nenuvykčiau? Ar *pati* nori, kad nuvykčiau?

– Danai, aš neturiu teisės.

– Jei nebūčiau paklauses. Bet aš ką tik paklausiau. – Jis pridūrė: – Kaip tik baigiau vieną filmą. Ruošiuosi pradėti kitą. Per šį tarpą ir taip ketinau parskristi.

Ir jis laukia, bet jau mato, kaip kartais, vos pradėjęs rašyti naują scenarijų, pakeitimus, išsišakojimus, atsiveriančias galimybes.

– Antonis būtų amžinai dėkingas. Jei tik ne per kvailai skamba.

– O tu?

Tyla. Pagaliau ji taria:

– Prašau. Jei tiktai gali.

– Laiko visai mažai?

– Nebėra.

Jis apsisprendžia nespėjęs suvokti; jaučiasi – iš to, ką matęs, ne iš savo patirties – it banglentininkas, staiga užmestas ant bangos keteros ir bloškiamas į priekį. Tai tarsi valingo veiksmo akimirka, sakytum jis, kaip ir banglentininkas, būtų šito laukęs, bet sykiu ir atsisakymas valios, pasidavimas bangoms.

– Na, ką gi. Šis pokalbis tau kainuoja baisius pinigus, todėl klausyk. Pasakyk Entoniui, kad skrendu. Perduok didžiausią užuojautą. Ir duok dar truputį Nele, gerai?

– Kartais man atrodo, geriau tada pati būčiau šokusi į upę.

– Gausi pasiaiškinti, kai susitiksime.

Ji vėl tyli – paskutinį kartą. Tada taria:

– Nežinau, ką sakyti, Danai. Atleisk man.

Ir perduoda ragelį Nelei.

– Pasistengsiu gauti bilietą rytojui. Tik perspėk Karo, kad grįžtu, gerai?

– Paskambinsiu jai šįvakar.

– Ačiū.

Ir jis staigiai padeda ragelį, nespėjus jai surasti tono, tinkamo išreikšti atgailai ar dėkingumui, kuriuos ji galbūt irgi jaučia. Žiūri į nušviestą Kalifornijos nakties platybę, bet regi Oksfordą, pilką žiemos rytą už penkių tūkstančių mylių. Kažkur iš apačios atsklinda nervingai trūkčiojanti patrulinio policijos automobilio sirena. Neatsisukdamas sako:

– Per du pirštus, Dženi. Ir prašau be vandens.

Pažiūri į stiklinę, kurią ji tylėdama atneša, tada jai į akis ir liūdnai šyptelėjęs sako:

– Velniai griebtų tavo škotę močiutę.

Ji nenuleidžia nuo jo akių.

– Kas atsitiko?

– Buvęs svainis nori mane matyti.

– Tas, kuris serga vėžiu? Bet maniau...

Jis nugeria viskio – pusę. Vėl žiūri į stiklą. Tada į ją ir nuleidžia akis.

– Dženi, kadaise mes buvome labai artimi. Aš tau niekada viso to nepasakojau.

– Sakei, kad jie tave atstūmė.

Jis nusuka akis vengdamas jos žvilgsnio, vėl žiūri į begalinį miestą.

– Oksforde jis buvo geriausias mano draugas. Mes buvome... tarsi kvartetas. Dvi seserys. Ir mudu su juo. – Jo veide abejonės grimasa: laukia, kaip ji reaguos. – Praeities šmėklos.

– Bet... – Ore pakimba priekaištas. – Tu skrisi?

– Regis, jam nedaug liko. – Ji įdėmiai žiūri į jį, akyse nuoširdi nuoskauda, ir vaikiška, ir suaugusio žmogaus. Ir jei dabar jis jai pameluos, tai bus melas ir pačiam sau. – Aš dėl Karo, Dženi. Mes taip ilgai jos nepasidalijome, jog dabar, kai man siūloma alyvų šakelė, negaliu atsisakyti.

– Kodėl jis taip nori su tavim pasimatyti?

– Bala žino.

– Tačiau turbūt nujauti.

Jis atsidūsta.

– Entonis – profesionalus filosofas, be to, katalikas. Tokie žmonės gyvena savo pasaulyje. – Jis paima jai už rankos, o tebežiūri į naktį. – Jo žmona nepaprasta. Pedantiškai skrupulinga santykių atžvilgiu. Nebūtų nutraukusi šitiek metų tylos, jei ne...

Jis nutyla.

Ji ištraukia ranką ir nususuka. Jis žiūri, kaip ji prie sofos užsidega cigaretę.

– Kodėl jai atrodė teisinga išmesti į upę butelį šampano?

– Tuo ji tik norėjo pabrėžti, kad mes visi Oksforde gyvenome kaip netikrame rojuje. – Ir kiek skubotai priduria: – Viskas labai sudėtinga. Kada nors papasakosiu.

– Nėra reikalo teisinti. Aš tik šiaip paklausiau.

Bet ji nežiūri į jį.

– Gal viskas tik į gera, –itaria jis.

– Labai ačiū.

– Atsivėpsime.

– Nežinojau, kad mes bėgame lenktynių. – Ji paima peleninę ir be jokio reikalo išberia į šiukšliadėžę. – Tu negrįši?

– Tu čia reikalinga viso labo tris savaites. Jei viskas eisis normaliai.

Ji tyli, paskui sako:

– Ką gi, bus man pamoka, kad nereikia šaipytis iš aiškiaregystės.

– Tai jau. Šiurpokas sutapimas.

Ji priekaištingai pakelia akis.

- Gal vėl man pasipirši?
- Stengiuosi nekartoti kvailų klaidų.
- Visas tavo gyvenimas klaida. Ką tik pats sakei.
- Juo labiau nereikia tavęs painioti į visa tai.
- Aš ir nesutikčiau.
- Tai kas yra?

Pasilenkusi ji maigo pagalvėlę.

– Vis galvoju apie tai. Ištisai. Ir, manau, kur kas rimčiau už tave. Kad ir ką tu šneki.

– Tada turi suprasti, jog iš to nieko neišeitų.

– Žinau, visi ženklai rodo prieš. Kaip tu ir sakai. – Ji atkakliai tvarko pagalvėles, vieną pakėlusį apžiūri atirusią juostelę. – Vis galvoju, ar ne geriau, kad tu nenori sekioti paskui mane, o aš nenoriu viską metusi adyti tau kojinių. Ar ne geriausia, ko galiu tikėtis. Turint galvoje, kad manęs nė kiek netraukia perekšlės vaidmuo. Šitaip žlugo ir mano kitas – rimtas ryšys. Ir visada taip bus dėl kiekvieno normalaus vienmečio. Aš tik stengiuosi būti sąžininga, – priduria ji.

– Tada tikrai nieko neišeis, Dženi. Svarbiausias tokių santuokų komponentas – nesąžiningumas. Manau, tai ne mūsų jėgoms. Vis dėlto.

Ji numeta pagalvėlę.

- Tu, rodosi, nesupranti, jog esi man reikalingas. Dėl daug ko.
- Nebūtinai aš.

Ji nueina nuo sofos, sėdasi į krėslą, susikūprinusi nuleidžia galvą.

- Man jau baisu.
- Tai tik rodo, jog tau netinku. Ir visada taip būtų.
- Turiu apsispręsti dėl naujojo vaidmens.
- Mano nuomonę tu žinai. Jis rimtas žmogus. Scenarijaus nesugadins. Sutik.

– Ir atsikabink nuo manęs? – Priduria: – Žinočiau, jog tu lauki. Jog esi šalia.

– Ir būsiu. Kol tu to norėsi. Juk žinai. – Jis ieško placebo. – Be to, galėtum persikelti į Trobelę. Eibas ir Mildreda apsidžiaugtų.

– Galbūt. O tu nekeisk temos. – Ji užsitraukia cigaretę, išpučia dūmus, pasižiūri į jį. Jis tebestovi prie telefono. – Žiūriu, tu nesakai, jog aš – geriausia, ko *pats* gali tikėtis.

– Tu jau deriesi.

– O tu slepi. Dar blogiau.

– Ką gi aš slepiu?

– Savo praeitį.

– Nieko įdomaus. Toje praeityje.

– Kvailas, lėkštas, nenuoširdus atsakymas, – išrėžia ji būdvardžius su pauzėmis it rimbo kirčiais. Jis nusuka akis.

– Tokia pati ir beveik visa mano praeitis.

– Frazė pjesei, ne gyvenimui. – Jis tyli. – Beveik visų tokia praeitis. Nesuprantu, kodėl įsivaizduoji, jog tavo praeitis išskirtinai baisi.

– Aš nesakiau, kad baisi. Tik neišgyventa, neapvalyta. – Jis atsisėda ant sofos, statmenai jos krėslui. – Turiu galvoje ne statistiką. Ir net ne biografijos faktus. Tiktai asmeninį požiūrį. – Ji tyli, nepadeda. – Aš tave suklaidinau. Iš tikrųjų šiandien patyriau ne tuštumą. Veikiu kažką priešinga. Lyg būčiau persivalgęs. Nesu virškinto maisto sunkumą. Kaip akmenį.

Ji žiūri į savo cigaretės galiuką.

– Ką tavo buvusi žmona pasakė, kad taip suerzino?

– Apie tą nuotrauką „*Expresse*“. Nesusilaikė neįgėlusi.

Dabar ji žiūri į kilimą.

– Tu irgi?

– Ką irgi?

– Vis nekenti. Girdėjau, kaip pasakei: „Visa tai jau sena pasaka.“

– Ar šito po dvidešimties metų pati nevadinsi sena pasaka?

– Kad ir kas atsitiktų, nenorėčiau daugiau tavęs skaudinti.

Ji nepakelia akių, o jis įsižiūri į ją – atkaklų aikštingo vaiko, pavyduliuojančios jaunos moters veidą; jam taip maga apkabinti ją, ištirpdyti ledą – bet sutramdo šį norą ir pagiria save už tai. Stiklinėje likęs šlakelis iš daug daugiau negu per du pirštus įpildo „*Laphroaig*“ viskio.

– Mes vertinome ne tai, ką reikėjo. Per daug tikėjomės. Per daug pasitikėjome. Dvidešimtą amžių perskėlė gili praraja. Riba. Tarp tų, kurie gimė iki tūkstantis devyni šimtai trisdešimt devintųjų ir kurie po. Pasaulis... ne, laikas – tarsi praslydo. Per vieną dešimtmetį peršoko tris. Mes, priešvaniniai, visam laikui likome už borto, Dženi. Tavo karta žino viską apie išorinius dalykus. Apie viską, kas matoma. Kaip atrodė ir kaip skambėjo ketvirtasis ir penktasis dešimtmetis. Bet jūs nežinote, kokie jie buvo iš vidaus. Kokiom juokingom grožybėm apraizgė mūsų širdis.

Ji ilgai nieko nesako.

– Gal verčiau skambink į oro uostą?

– Dženi...

– Tai ne praraja, Danai. Tik barikada, kurią tu tyčia statai.

– Kad abu apsisaugotume.

Ji gesina cigaretę.

– Aš einu gulti.

Atsistoja, eina į miegamąjį, bet stabtelėjusi atsisuka.

– Prašau atkreipti dėmesį, kad aš iš principo netrenksiu durimis.

Įėjusi pabrėžtinai palieka duris praviras. Vėl pažvelgia į jį.

– Na, kaip, senuk?

Ir dingsta. Jis dar pasėdi tylėdamas, pabaigia viskį. Tada žengia prie švarko, išsiima užrašų knygelę ir ją sklaidydamas grįžta prie telefono. Surenka numerį ir laukdamas atsiliepiant žiūri į miegamojo duris – kaip ir tos kitos durys, kaip ir visa tikrovė, kaip dvi-prasmiška sugrįžusios praeities fikcija, jos tarsi sustingo amžina dvejoje, kviesdamos, drausdamos, kaltindamos, atleisdamos; ir vis laukiančios... žmogaus, kuris pagaliau teisingai jas suprastų.

Policijos automobilis juos išleido Šiaurės Oksfordo priemiestyje, kur Danas nuomojosi kambarį. Dangus visiškai užsitraukė ir jau pradėjo lašnoti. Jie greitai žengė tarp dviejų eilių solidžių Viktorijos laikų stiliaus namų, orių ir manieringų, tokių banalių, kad negalėjai patikėti jų tikrumu. Ore sklandė vėjo nudrėksti lapai. Lyg būtų staiga atėjęs niūrus ir tūžmingas ankstyvas ruduo. Kol neatsidūrė jo kambaryje, abu neištarė nė žodžio.

Jo kambarys buvo geriausias visame name: antrame aukšte, į sodo pusę, bet pasirinktas ir dėl šeimininkės, „Woodstock Road Editorial“ pakraipos marksistės, kuri, kažkaip įsigudrinusi pakti į aprobuotų nuomotojų sąrašą, savo studentams suteikė tais laikais neregėtą laisvę. Teko taikstyti su netvarkingu maitinimu ir komunistinėmis brošiūromis už retą privilegiją savo kambaryje veikti ką nori ir su kuo nori. Dano būstas rodė skonį, šeštam dešimtmečiui gana pažangų. Gaudamas valstybės stipendiją, jis turėjo ir savo pinigų, o iki visuotinio žavėjimosi *art nouveau* dar buvo likę dvidešimt metų. Kiekvienoje senienų krautuvėlėje maždaug už porą šilingų galėjai nusipirkti šio stiliaus mažmožių.

Ką šiandien galėtų liudyti šio kambario nuotraukos? Domėjimasi teatru: ant sienų atvirukai su miuzikholo ir operetės žvaigždžių prieš Pirmąjį pasaulinį karą portretais (šią kolekciją jis tebeturi kažkur nukišęs ir retkarčiais ją papildo), ant staliuko prie lango į sodą lyg parodai išstatytas žaislinis teatras; virš židinio – Gordono Kreigo dekoracijų eskizo originalas (tuo metu didžiausias jo pasididžiavimas, vėliau per kvailumą atiduotas moteriai, nurodytai jo žmonos skyrybų prašyme); įrėminta afiša su paties pavarde (aną žiemą jis tapo vieno muzikinio reviu libreto bendraautoriumi); kaukių rinkinys iš Anujo „Antigonės“ spektaklio

(vargiai priskirtinas *fin de siècle* menui ir jau išduodantis kambario gyventojų polinkį į eklektiškumą). Domėjimasi mokslu: spinta su anglų literatūra ir karikatūra ant sienos, vaizduojančia, kaip profesorių Tolkiną trypia rusų stachanovietis, nešantis vėliavą, išmargintą kažkokiomis raidėmis, – iš arti paaiškėja, kad visai ne stachanovietis, o paskutinio kurso studentas, runomis vėliavoje skelbiantis: „Šalin anglosaksus!“ (Karikatūra neįkainojama nuo „Žiedų valdovo“ pasirodymo, deja, sudeginta vos po trijų savaitių nuo aprašomų įvykių, tiksliau – paskutinę kambario nuomininko baigiamųjų egzaminų dieną, kartu su pasibaisėtiniu „Beovulfu“ ir keletu kitų spausdintų kankinimo įrankių, keršijant už trečios klasės magistro diplomą, nors dažnai buvo įspėjamas, taigi gavo, ko nusipelnė.)

Kilmę ir asmeninį gyvenimą: čia kyla keblumų, tačiau iškalbingas pats medžiagos trūkumas. Kiek prisimenu, jokių šeimos nuotraukų, nors viena buvo, iš dalies priskirtina šiai kategorijai: išblukusi mėgėjiška fotografija, joje senas akmeninis priebutis su neįskaitoma (bet jis mokėjo atmintinai) 1647 metų data; regis, būta ir nuotraukų iš įvairių OUTD ir ATK [6] pastatymų, prie kurių Danas vienaip ar kitaip prisidėjo; ir jau tikrai buvo Nelės portretas fotografo nurodyta poza ir retušuotais kraštais – ant valgomojo stalo, naudojamo kaip rašomasis, ir šiuo metu apkrauto visais paniško kalimo prieš egzaminus įrodymais. Labiausiai krito į akis ryškiai pasireiškiantis (ar skausmingai prasiveržęs) narcisizmas, mat ant kambario sienų kabėjo mažiausiai penkiolika veidrodžių. Tiesa, jie buvo surinkti dėl *art nouveau* rėmų, bent taip buvo aiškinama, tačiau jokiam kitame Oksfordo kambaryje niekas neturėjo galimybės taip lengvai bet kada gėrėtis savo atvaizdu. Ši maža keistybė praeitą semestrą buvo žiauriai išjuokta studentų žurnale (beje, bet koks išjuokimas Oksforde yra ne toks žiaurus daiktas kaip jokie išjuokimo). Žurnalas įdėjo La Briujero stiliaus „charakterių“ aprašą. Danielius buvo apdovanotas *Specula Speculans** pravarde, pono, kuris „mirė nuo šoko, kai, netyčia

* Čia: žiūrintis žiūrėtojas (*lot.*).

žvilgtelėjęs į tuščius veidrodžio rėmus, išvydo ne dailius veido bruožus, o tikruosius savo talentus“.

Reikia nepamiršti, kad šis nedrąsus bandymas papuošti savąją buitį buvo daromas priešinantį griežto taupumo, kortelių sistemos ir nykaus vienodumo fonui – ar kaip tik dėl jo. Anglija tebesapnavo apsiaustį. Tuo metu šis interjeras buvo drąsus. Pakviestieji į vakarėlius šiame kambaryje jautėsi pagerbti ir vėliau pasakodavo apie juos ne tokiems dalingiems bičiuliams. Papildomo pikantiškumo teikė garsioji šeimininkė, gyvenanti pirmame aukšte, besiskundžianti, kad sušildė užantyje gyvatę, ir smerkianti visą šį miesčionišką dekadansą, visus įmantrius nuomininko puodus ir niekniekius, visą jo požiūrį į gyvenimą, – bent taip Danas aiškindavo svečiams. Iš tikrųjų „draugė senikė“, nepaisant jos keistenybių, nebuvo kvaila ir savo jaunosius nuomininkus bei jų tinkamumą didžiajam reikalui pažino kur kas geriau už juos pačius. Nė vienas tų, kurie gyveno tame name su Danu ir vėliau atkreipė į save visuomenės dėmesį, netapo komunistu, bet dar įdomiau, jog netapo ir konservatoriumi.

Džeinė per daug gerai pažinojo šitą kambarį ir tą popietę jo bemaž nepastebėjo. Priėjusi prie lango įbedė akis į sodą. Nusirišusi raudoną šalikėlį paleido tamsius plaukus, tačiau šalikėlio nepadėjo, stovėjo susimąsčiusi.

– Gal ko išgersi, Džeine?

Ji atsisuko ir šyptelėjusi tarė:

– Arbatos?

– Einu, prileisiu arbatinį.

Grižęs iš vonios su arbatiniu rado ją stovint kampe, kur buvo kukli jo virtuvėlė.

– Pieno turiu tik milteliais.

– Nesvarbu.

– Galiu truputį nukniaukti iš Nadios Konstantinovnos.

– Oi, nereikia.

– Jos nėra namie.

– Tikrai.

Ji atsinešė du puodelius, arbatinuką, šaukštelius ir atsiklaupė priešais židinį. Užkaitęs arbatinį ant mažytės elektrinės plytelės, jis nuėjo į virtuvėlę, paėmė pieno miltelius, arbatžoles, cukrinę. Tada atsisėdo ant kilimo priešais ją ir žiūrėjo, kaip ji deda į arbatinuką juodus arbatžolių lapelius.

– Nelė šiandien užeis?

Jis papurtė galvą.

– Rašo kursinį.

Ji linktelėjo. Jis suprato, jog jai nesinori šnekėti. Tačiau jį slėgė tyloje skendinčio namo, šios dienos, šios valandos tuštumoje juodu gaubiantis vakuumas.

– Gal užkurti židinį?

– Kaip nori.

Jis uždegė degtuką, dujinis degiklis plykstelėjo mėlyna ir aukšine liepsna, skaisčiai rausvomis žiežirbomis. Jų spragsėjimui tyliai pritarė arbatinis. Danas pajuto, kaip širdis tartum atsiliepia patenkintu murkimu, nors Džeinei tylint tebebuvo truputį nejauku. Jau tada mokėdamas kurpti gyvus dialogus (ši proto pabaisa tuo metu dar atrodė kaip smagi dovana), mintyse jis jau repetavo įvairius sąmojingus variantus, kaip nupasakoti šios dienos įvykį: pompastišką nelabai mokytų policininkų šneką, neįmanomą Endriaus maivymąsi, Marko „aš dalyvavau desante prie Ancijaus, vyruti...“; ir ne tik patį įvykį, tai yra pilkus lyg neišvirtį žarnokai sėdmenis, Marko minėtas kirmėles, besiraitančias plaukuose (Danui atrodė, kad ir pats jas matė), – bet ir tai, jog šią dieną jis praleido su Džeine, kurso dievaite, kuriai jau beveik buvo meldžiamasi.

Visas Oksfordo jaunimas tikėjo, jog ji kada nors išgarsės, bus tikra įžymybė, su savo išvaizda ir gabumais (daug didesniais negu mokėjimas pavaizduoti Ritą Heivort, ką neabejotinai įrodo jos Vitorija iš „Baltojo velnio“). Ji dabar sėdėjo pasirėmusi ranka, kiek pasvirusi į šoną ir žiūrėjo į ugnį. Širdies gilumoje jį žavėjo ne jos gyvumas, gebėjimas persikūnyti, plastiškumas, ne tai, kokia ji būdavo scenoje, o ką jos veidas rodė šią valandėlę, – svajingas mažumas. Jau seniai tapo aišku, kad joje puikiausiai sugyvena du

žmonės, ji buvo daug sudėtingesnė už Nele; kaip tik tuo, nepaisant visų išorinių aplinkybių, ji ir prilygo Entoniui, kuris daug kuo buvo visiškai jų trijų priešybė – klasikinės filosofijos žinovas, baigęs Vinčesterio koledžą, jau užsitikrinęs dėstytojo karjerą, praktiškas, logiškas (visur kur, išskyrus religinius įsitikinimus, nes tuo metu katalikybė buvo toks pat kvailiojimas kaip ir *art nouveau* veidrodžių rėmų kolekcionavimas); aštraus analitinio proto ir aforistiškos iškalbos. Vyrukų kaip Markas, subrandintų karo ir mirties, buvo gyvas galas; visi žinojo istoriją apie proktoriams talkinantį prižiūrėtoją, bandžiusį ištempti iš aludės studentą, bet pamačiusį, jog jo auka – jaunas pulkininkas, kurio pasiuntiniu jis buvo per karą. Bet Antonio branda buvo kitoniška, palyginti su visais, jis geriau žinojo kas esąs ir kuo ketina tapti. Dauguma jam pavydėjo Džeinės, tačiau tik jų abiejų nepažįstantieji galėjo manyti, kad jie vienas kitam netinka. Po kaukėmis jie stebėtinai vienas kitą papildė.

Danas tada būtų galėjęs, nors ne taip glaustai, pripažinti, jog paprasčiausiai Džeinę įsimylėjo. Todėl ir jautėsi nesmagiai. Jau kažki kada, mažiausiai prieš du semestrus, jis tai suprato ir suprato atsidūręs aklavietėje. Jo būsimoji santuoka su jos seserimi pairo jau gerokai prieš tą dieną. Nemirtingi Vebsterio žodžiai apie duris su keistos geometrijos vyriais [7]... Jis turėjo jaustis nusikaltęs Nelei, nors labiau jautėsi kaltas Entoniui, bet visai (ar bent labai menkai) ne dėl šios dienos, kai Entonis, norėdamas atsipūsti nuo egzaminų, pasiėmė savaitgalį atostogų ir užsidarė kažkokiame Glosteršyro vienuolyne, suteikiančiame atsiskyrelio prieglobstį norintiesiems.

Danas tebesijautė nepelnytai pamalonintas draugyste su Entoniu – nepelnytai, nes vis dar nesuprato, ką jame įžiūri talentingas Viljamo Vikehamiečio įsteigtos mokyklos auklėtinis. Daug geriau žinojo, ką pats gauna iš draugo, bendraudamas su daug skrupulingesniu ir skvarbesniu intelektu, su siela, daug tvirčiau įsisąmoninusia išorines ir vidines vertybes, daug sunkiau pasiduodančia naujamadiškoms idėjoms ir efemeriškiems idealams. Iš dalies Entonis *įkūnijo* Oksfordą, o Danas tebuvo tiktai svečias.

Tiesą sakant, iš Antonio jis išmoko daugiau negu iš savo dėstytojų. Tačiau vienas didelis trūkumas: jis negalėjo atsikratyti gilaus, nors stropiai slepiamo įsitikinimo, jog tai nelygių žmonių draugystė.

Jei norime būti teisingi Danui ir istorijai, turime pripažinti, kad, kalbant apie studentų prestižą, taip glaudžiai susijusį su jų prasta šlove, jį slegiantis nevisavertiškumas amžininkams būtų atrodęs keistai. Bendramoksliai jį žinojo daug geriau už Entonį ir gal net jam pavydėjo; jis buvo iš tų, kurie, nepadarę akademinės karjeros, vis dėlto išgarsėjo už universiteto sienų, o vėliau, žvelgiant atgalios, tapo visos savo kartos studentijos veidu. Bet, kaip ir Džeinės atveju, jame irgi slypėjo du žmonės, nors jis nebuvo taip lengvai kaip ji pasiryžęs ar galintis tai pripažinti. Nebent savo slaptus jausmus Antoniui ir Džeinei. Jis net trupučiuką pavydėjo jai, kad yra moteris ir jos jaunas moteriškumas, jo manymu, leidžia jai elgtis natūraliau ir brandžiau; ji mokėjo pašiepti žmogų kartu rodydama jam nuoširdų palankumą, o jam tat buvo nepasiekiamas. Ginčydamiesi su Antoniu, juodu visada laikydavosi tos pačios nuomonės, lyg susimokę švelniai iš jo pasišaipydavo, jei jis pernelyg įsijausdavo į jauno akademiko vaidmenį. Bet ši bendrystė buvo sceninė: tariami gyvenimo užgrūdinti aktoriai puldinėjo intelektualizmą slėpdami savo tikrąsias simpatijas.

Ir štai dabar Danas žiūrėjo į akivaizdų savo pralaimėjimo įrodymą, į šį taip ir neiškovotą prizą; padėtį sunkino tai, jog prizas atrodė lyg iš jo pavogtas, nes jis susipažino su Džeine anksčiau už Entonį, netgi pats juos supažindino, o iki tol laikėsi nuo jos atokiau todėl, kad jautė jai pagarbią baimę. Dabar guodėsi šiuo surogatiniu artumu sėdėdamas su Džeine prie tykiai šnypščiančios dujinio židinio ugnies. Dangus, regis, dar labiau aptemo, kas retai pasitaiko vidurvasarį. Prapliupo lietus. Arbatinis užvirė, Džeinė pasilenkusi jį nukaitė, užplikė arbatą. Pildama vandenį uždavė Danui netikėtą klausimą:

– Danai, ar tu guli su Nele?

Susikaupęs veidas, nuleistas žvilgsnis.

– Bet, *brangioji...* – beveik prunkštelėjo jis, apsimesdamas, kad klausimas jį pribloškė ir prajuokino, nors iš tikrųjų – tik pri-

bloškė. Ji nenusišypsojo, pastatė arbatinį ant ugniakuro krašto. Man regis, Danas turėjo vieną pranašumą: žaibiškai pajusdavo pašnekovo nuotaiką iš intonacijos, pavartotų žodžių, iš menkesnių lūpų ir akių linijos pokyčių – tačiau tik nuotaiką, ne ketinimus. – Argi Nelė tau ne... – sumurmėjo jis.

– Seserys ne visada šnekasi apie tokius dalykus. – Ji įbėrė į abu puodelius po šaukštą pieno miltelių. – Nori pasakyti, jog taip?

– O argi ne visi taip daro?

Tiesą sakant, toli gražu ne visi, anais laikais; o saujelė taip darančiųjų tradiciškai stengėsi tai nusklepti. Tačiau Danas niekada nebuvo iš tų jaunuolių, kurie savo sunkiai įgytą, toli gražu neįgimtą išmanymą laikė kažkur nukištą. Juk reikia kokio nors dorumo pakaitalo.

– O mes su Entoniu – ne.

Jis nesuprato, kurių galų ji jam šitai sako. Žinodamas Antonio pažiūras, jis ir nemanė kitaip, abu su Nele tvirtai nusprendė, jog jie tuo neužsiima.

– Katalikybė draudžia?

Ji padavė jam puodelį; arbatos viršuje plaukiojo neištirpusių pieno miltelių gumulėliai.

– Taip.

– Ji jam svarbiau už viską.

– Taip.

– Nors pats šaiposi, kuria paskvilus ir epigramas.

Ji šyptelėjo, tačiau antrą kartą tą dieną jos balse jis pajuto priekaištą Entoniui. Gilumoje pasislinko tektoninės plokštės, šiurpiai ir vos girdimai girgžtelėjo dvipusių durų keistieji vyriai... Ji siurbtelėjo arbatos.

– Aš ne skaistulė, Danai. Jau turėjau vaikiną. Pirmame kurse. Kol dar nepažinau Antonio.

Šis prisipažinimas sudaužė kažką tyra jų santykiuose.

– Jis žino?

Ji susiraukė.

– Iš dalies todėl tau ir sakau. Savotiška repeticija.

– O Dieve...

– Taip kvaila. Jei tik būčiau pasakiusi jam iš pat pradžių. O paskui pasirodė per vėlu. Esu aklavietėje. Ne dėl to, kas buvo. O todėl, kad nepasakiau anksčiau.

Jis pasiūlė jai cigaretę, uždegė susuktą popierių, padavė jai, tada užsirūkė pats.

– Pats nesusiprotėjo paklausti?

– Nors tikras proto bokštas, kai kuriais klausimais stebėtinai patiklus. Apie žmones daro tokias išvadas, kurių niekada nedarytų apie kokią logikos teoriją ar kokį silogizmą. – Ji užsitraukė cigaretę. – Bent visada taip maniau.

– O dabar?

– Kažin ar jis ko nors nebijo? Ir kas kartą, kaupdama drąsą prisipažinti, pati išsigastu šito įtarimo.

– Tačiau kada nors vis tiek turėsi pasakyti.

– Kai baigiamieji ant nosies, negaliu. Jis garantuotai palaikytų...

– Kuo?

Kokios nuostabios jos akys – tikras sielos veidrodis; kartais ji atrodydavo visiškai jaunutė, kaip ir dabar, žiūrėdama į ugnį, jaunesnė už Nelę.

– Vis kaltas jo jėzuitiškas auklėjimas. Mano prisipažinimas būtų taip ne laiku, kad jis pamanytų, jog noriu pasakyti kažką kita. Ir imtų laužyti galvą – ką vis dėlto?

– Ar esi tikra, kad jis ryšio su tavimi nelaiko dar vienu žingsniu į tamsą?

Ji nusišypsojo.

– Jeigu jau paklausei, turbūt aš jam ir įkūnijiu tą tamsą.

– Ar jis tave labai spaudžia... na, dėl katalikybės?

– Tu juk žinai, koks jis, – gūžtelėjo ji. – Nenustatu jokių taisyklių, nekelia sąlygų. Jam visko pagrindas – Gabrieliuss Marselis ir asmeninis pasirinkimas. Neriasi iš kailio, kad tik nieko nenuspręstų už mane. – Ji pasirėmė alkūne, atitraukė kojas nuo ugnies, bet tebežiūrėjo į ją. – Šią savaitę staiga supratau, ką turėjo galvoje Rablė. Daug modernesnis už visą tą šutvę iš Sen Žermen de Prė. Didesnis egzistencialistas už juos visus. Štai ką bandžiau pasakyti ten, upėje. Tik pagalvok, visa Anglija apsėsta savimaršos. O mes

užsidarėme savo pasaulėlyje. Jaučiu, jog tą patį galima pasakyti ir apie Entonį su jo religija. Jis amžinai galvoja apie praeitį ir kremtasi dėl ateities. Taip ir neišmoko džiaugtis dabartimi. O Rablė – tai ilgas tirštas spjūvis visam tam. Jo kūryboje yra vietų, kai... kai pradedi manyti, jog jis – vienintelis sveiko proto žmogus, gyvenęs šioje žemėje. – Ji užsižiūrėjo į cigaretės galiuką. – Vieną vakarą mėginau visa tai paaiškinti Entoniui.

– Bet jis nelabai suprato.

– Priešingai. Viską suprato. Išskyrus tai, kad ką tik gulėjau su kitu. Mintimis.

Danas šyptelėjo nepakeldamas akių.

– Tačiau šito jam nesakei.

– Galėjo nujausti. Jei ryžtuosi erezijai, galiu ryžtis ir neištikimybei. Ypač kai jis negailestingai sutaršė mano menką moterišką protelį.

– Liaukis, jis ne toks.

– Žinoma, ne. Buvo baisiai juokingas. Mat negalėjo patikėti, kad kalbu rimtai. – Ji ėmė pirštu apvedžioti ornamentus išsitrūnusiame turkiškame kilime šalia patiesaliuko, ant kurio sėdėjo. – Visa bėda, kad moka būti tik savimi. Mudu mokame būti ir kitais žmonėmis.

– Dabar tu neigi, kad jis turi vaizduotę. Taip nesąžininga.

– Ne vaizduotę, o tik mokėjimą elgtis vadovaujantis ja. Jis niekada neįstengtų parašyti pjesės. Arba romano. Nieko, kas reikautų tapti kitu. Nė per tūkstantį metų. – Ji nutilo. Vėl prabilo jau apie kitką: – Niekaip nesuprantu, Nelei jis patinka ar ne.

Danas vėl pasijuto priblokštas.

– Žinoma, patinka. Pati žinai.

– Nejau ji nesuvokia, kad jis ją smerkia?

Danas dėbtelėjo į ją, bet jos akys tebebuvo įdurtos į kilimą.

– Man irgi naujiena, Džeine.

Melagis: jis seniai tą jautė ir bijojo. O ši diena tikrai pradėjo rodyti keistas laiko briaunas, įtrūkius, atbulines slinktis – išties kaip anos durys, besivarstančios į abi puses. Džeinė, regis, buvo

sklidina pagiežos, ryžto nuplėšti jam akidangčius, bet ir dvasiškai apsinuogino, leido jam pažvelgti į visus tuos slaptus jausmus.

– Jis labai stengiasi tai nuslėpti. Net nuo manęs.

– Bet kuo ji jam neįtinka, Dieve mano?

– Manau, jis nujaučia, jog judu užsiimate seksu. Bijo, kad aš irgi turiu to, kuo ji taip gąsdina Nelė. Priima už gryną pinigą jos susikurtą seksbombos įvaizdį.

– Betgi jis tėra kaukė. Bent iš dalies. Ir Antonis žino.

– Žinau.

– Aš irgi blogas.

– Ne, tu tinki. Jam esi gamtos vaikas. Šitaip jis sau įrodo nesąs veidmainis. – Ji pašnairavo į Daną. – Visa tai tave šokiruoja?

– Man atrodo, jis kažkoks baisiai netikras.

– Tačiau tikrai abu jus myli.

– Nuolankiai dėkoju.

– Ir stengiasi suprasti.

– Bet negali iš karto jausti skirtingų jausmų. Neįmanoma – prie mūsų apsimesti, jog Nelė patinka, o už nugaros gailėti manęs, kad pakliuvau į nagus Babilono paleistuvei.

– Jis bijo dėl tavęs.

Danas žiūrėjo į ją, bet jos akys buvo įsmeigtos į ugnį. Ir vėl pasijuto nespėjęs paskui jos mintis.

– Ar tai norėjai pasakyti paupy? Kai paklausei, ar mudu su Nele tuoksimės?

– Kaip suprasti?

– Judu su Antoniu padarėte išvadą, kad neturėtume to daryti?

– Dėl šito jokios išvados nesu padariusi.

Jis patylėjo, paskui apmaudžiai šnarpštelėjo.

– Jau maniau, kad galime tikėtis bent tavo kompetentingo pritarimo. – Vėl patylėjęs paklausė: – Tai kodėl sakei, kad Nelei pasisekė?

– Manau, taip ir yra. – Ir labai lėtai pridūrė: – O nesu padariusi jokios išvados todėl, kad negaliu spręsti nešališkai.

Ir vėl jis mėgino sugauti jos žvilgsnį.

– Kodėl?

– Todėl.

– Liaukis.

Ji tylutėliai atsakė:

– Todėl, kad jai pavydžiu.

– Nes jai lova nėra problema?

– Tai būtų tik pavyduliavimas, o aš sakiau „pavydžiu“.

Jis ne iš karto susivokė. Kaip atkakliai ji įsmeigusi akis į kilimą... Jis pažiūrėjo į savo ištiestas kojas. Sėdėjo atsišliejęs į sieną šalia židinio ir jautėsi, lyg būtų užrištomis akimis privestas prie bedugnės krašto. Tyloje ji sumurmėjo:

– *Fais ce que voudras.*

– Darosi labai sudėtinga.

– O gal kaip tik supaprastėja? Seniai laikas.

– Bet aš maniau, kad judu su Entoniu...

Ji nusisuko ir atsirėmė kita alkūne. Jis žiūrėjo jai į nugarą.

– Visą šitą vasarą, kai tik susirinkdavome visi keturi, tu į mane net nežiūrėdavai. Pažvelgdavai nebent iš didelio reikalo. O aš tu rėdavau prisiversti žiūrėti į tave normaliai.

Ji laukė nuleidusi galvą, paslėpusi veidą.

– Aš nė nepastebėjau.

– Kad nežiūri man į akis?

– Kad ir tau tas pats.

– Ir net nepagalvojai?

– Gal... kokį kartą. Tą vakarą „Upėtakyje“.

– Ką pamanei, kai paėmiau tau už rankos?

Aludei užsidarius, jie nuėjo į „Rozamundos pavėsinę“ parke. Nelė su Entoniu žengė pirmi. Tamsoje jis susijaudinęs pajuto, kaip į jo delną įslydo jos ranka... tačiau nieko nepagalvojo.

– Pamaniau, kad tu seseriškai.

– Visą vakarą Nelė mane siutino. Nieko seseriško aš nejaučiau.

Ir vėl tylą. Jis žiūrėjo į jos pakaušį, kūno kontūrus. Lietus ap-rimo, bet dangus tebebuvo aptrauktas debesų. Jis prisipažino lyg nenoromis, nors iš tikrųjų pajuto džiugų jaudulį:

– Beprotybė, bet man atrodo, esu jus abi įsimylėjęs.

– Ir aš lygiai tą patį jaučiu.
– Dieve, kokia painiava...
– Aš kalta. Neketinau apie tai kalbėti.
– Vis per tą... nendryne.
– Turbūt.
– Man jau seniai tai prasidėjo. Tačiau tu turėjai tokį pasisekimą... Nežinojau, kaip prie tavęs prieiti.

Vėl tyla.

– Čia kaip gripas, – tarė ji. – Nepastebi, kai susergi, o tada jau nieko nepaveiksi.

– Tačiau gripas gydomas labai paprastai.

Ji patylėjo.

– Reikia gulėti lovoje, ar ne?

Dabar abu ilgai tyli.

– Džeine? – kužda jis. Ji guli susirietusi, nugara į jį ir pasirėmusi alkūne. – Tu rimtai?

Ji papurtė galvą.

– Labai sunku paaiškinti. Toks jausmas, tarsi Entonis iš manęs kažką atima. Ką turite judu su Nele. Ko trokšta mano kūnas.

– Rablė?

– Turbūt būti padūkėle ir pasileidėle.

„Padūkimas ir pasileidimas“ buvo mėgstamas tų laikų studentų posakis, visada vartotas ironiškai.

– Tačiau tu ką tik pasakei...

– Aš jį myliu, Danai. Viskas dėl to, kad aš jį myliu. – Ir pridūrė: – Noriu mylėti.

Jis nebejautė žemės po kojų, bet liautis negalėjo.

– Nori sužinoti, ar gali jį mylėti?

Kai ji nutraukė stojusią tylą, jos balsas buvo toks tylus, jog jis vos išgirdo žodžius:

– Tik vieną kartą. *Acte gratuit**?

Jis nepajėgė atitraukti akių nuo savo batų.

– O rytoj?

* Geros valios aktas (*pranc.*).

– Jeigu mes gerai suprastume, ką darome. Jei galėtume tai iš-
kelti... už laiko ribų. Lyg atlikti egzorcizmą.

Jis vogčiomis nurijo seilę.

– Egzorcizmą kam?

– Tam, kas turi įvykti. Kas įvyks.

– Net žinodami, kad mylime vienas kitą?

– Žinodami, kad kadaise geidėme vienas kito. Ir bent kartą išdrįsime tai pripažinti.

Jis jautė, kaip jį užlieja lytinio susijaudinimo banga – ir nevaldomas troškimas jam nesipriešinti, bet vis dėlto pasakė:

– Neįsivaizduoju, kaip galėtume žiūrėti į vienas į akis.

– Mes, atrodo, iki tol mokėjome daug ką nuslėpti. Netgi nuo vienas kito.

– Nemanyk, kad aš...

Nebaigta frazė pakibo ore. Jis jautėsi it paralyžiuotas, priblokštas to, kas vyksta, sužavėtas šito keistumo. Kambarį užtvindė tylą, bet Džeinė nejudėjo. Iš kažkur, iš užu sodų, per lietaus šnaresį atsklido obojaus garsai, muzikantas greitai, įgudusiai kelis kartus sugrojo gamą aukštyn žemyn. Ir vėl tylą.

Džeinė atsisėdo, atsisuko. Pirmą kartą taip tiesiai žiūrėjo į jį. Jos švelnios, bet skvarbios rudos akys pasitiko jo žvilgsnį; tą akimirką ji buvo keistai tyra, lyg septyniolikmetė moksleivė, išsigandusi to, ką sumanė suaugusi jos esybė, bet lengva šypsena nepa-
neigė to tyrumo, tik savotiškai jį atsverė. Galbūt šypseną sukėlė ir jo kiek suglumusi išraiška, nes joje galėjai įžiūrėti vos pastebimą iššūkį ir net pašaipėlę, tartum būtų tik siūliusi lažintis.

Studentas obojininkas užgrojo Delijų, o ji ištiesė ranką virš kilimo kone iškilmingai, kaip viduramžių nuotaka.